

DET SJÄLVSTÄNDIGA FINLANDS HISTORIA I KORTHET

FINLANDS
PRESIDENTER

FINLANDS FÖRSTA STEG 1917

- Första världskriget hade brutit ut 1914.
- I mars 1917 gick Ryssland med på att återge Finland dess konstitutionella ställning som autonomi.
- I juli tog lantdagen genom den s.k. *maktlagen* själv makten över allt annat än utrikes- och militärpolitiken, men Rysslands interimregering upplöste lantdagen.
- Den 15 november lösgjorde den nya lantdagen Finland helt från Ryssland, som under tiden hade sjunkit ner i anarki.
- I oktober 1917 tog bolsjevikerna makten i Ryssland.
- Den 27 november 1917 stadfäste senaten de av lantdagen godkända kommunallagarna samt lagen om åtta timmars arbetsdag.
- Senare valdes den 6 december till självständighetsdag; det var dagen då lantdagen godkände den självständighetsdeklaration som senaten under ledning av **Svinhufvud** hade lagt fram.
- Att Finland 1917 kunde bli självständigt berodde delvis på den ryska bolsjevikrevolutionen, men också på den egna statliga och samhälleliga utvecklingen.

GRUPPBILD AV ELEVER I NUKARI SKOLA 1917. (NURMIJÄRVI MUSEUM)

DET RÅDDE BRIST PÅ ALLT!

- Ryssland hjälpte inte längre: brist på mat, kläder och bränsle – men inte på spekulanter
- arbetslöshet, strejker
- sjukdomar spreds, bl.a. tuberkulos
- torparlagen bereddes
- tåget var det snabbaste färdmedlet.

FOLK STÅR I KÖ FÖR MJÖLK I ULEÅBORG. (SAMULI PAULAHARJU, MUSEIVERKET, ETNOLOGISKA BILDSAMLINGARNA)

VÅREN 1918, DEN MEST TRAGISKA TIDEN I FINLANDS HISTORIA

- I januari började *frihetskriget* – cirka 75 000 ryska soldater skulle fördrivas ur landet.
- Samtidigt började *inbördeskriget*, där de röda ville ansluta sig till den socialistiska revolutionen medan de vita ville kväsa upproret och bevara demokratin.
- Kriget, som i maj slutade i seger för den lagliga regeringen, dvs. de vita, krävde totalt 36 000 dödsoffer, av vilka en majoritet dog genom avrättningar eller hunger och farsoter i fångläger.
- I maj 1918 efter kriget valde den decimerade lantdagen **P.E. Svinhufvud** till riksföreståndare och ersatte lejonflaggan med den blåvita korsflaggan.
- I augusti beslutade lantdagen att Finland skulle bli monarki och i oktober valdes valdes den tyske lantgreven och prinsen Fredrik Karl av Hessen till kung, men denne vägrade och Finland beslutade att välja en republikansk regeringsform.
- I december 1918, efter att Tyskland hade förlorat världskriget, valdes general **C.G. Mannerheim**, som varit överbefälhavare under frihetskriget, till riksföreståndare.
- Folket var splittrat i två delar.

RÖDA FÅNGAR SAMT VAKTER PÅ TORGET I TAMMERFORS 6.4.1918.
(MUSEICENTRET VAPRIIKKI)

MER DEMOKRATI, MER INDUSTRI

- Demokratin utvidgades betydligt i och med de nya **kommunallagarna** som stiftades i november 1917. Tidigare hade rösträtten byggd på förmögenhet, men nu fick alla som före valåret hade fyllt 20 år rösträtt.
- År 1918 trädde lagen om inlösen av legoområden, den s.k. torparlagen, i kraft.
- **Torpare och backstugusittare** fick lösa ut den mark och skog som de odlade.
- Industrin blev tvungen att söka sig nya marknader i väst och utvecklas.
- Staten började investera i statsbolag och elkraft.

BILDEN VISAR KERVO KÖPINGS FÖRSTA KÖPINGFULLMÄKTIGE, VALD 1924,
UTANFÖR APOTEKARE LINDSTRÖMS APOTEKSHUS. (KERVO MUSEUM)

KAARLO JUHO STÅHLBERGS TID 1919-1925

- 1919 års *regeringsform* fastställde de grundläggande politiska rättigheterna; yttrande-, förenings- och mötesfrihet. Finland blev en republik.
- Presidenten fick rätt att upplösa riksdagen, utse regering och besluta om utrikespolitiken. Dessa rättigheter gav presidenten en stark ställning.
- I juli 1919 valde riksdagen **K.J. Ståhlberg** till den första presidenten.
- I oktober 1920 ingick Finland och Sovjetryssland fredsavtal i **Dorpat**. Finland fick Petsamo men överlämnade kommunerna Repola och Porajärvi till Sovjetunionen.
- År 1921 stiftades en lag om allmän läroplikt.
- År 1922 garanterade **Lex Kallio** billig jord för småbrukare och även jord för obesuttna (människor som inte ägde jord).
- Det rådde stor brist på livsmedel; Finland fick spannmålshjälp från Sverige och Danmark med hjälp av krediter från USA.
- Presidenten benådade de röda fångarna, den nationella försoningen inleddes.
- **Ester Ståhlberg** grundade organisationen *Hem åt hemlösa barn*, som nu har namnet *Rädda barnen rf.*

FAMILJEN AHVENLAHTI VID ETT RÖKPÖRTE I NISSILÄ BY I VIEREMÄ I FÄRD MED ATT BLANDA BARK I BRÖDET 1918. HUSMOR KROSSAR TORKAD BARK – EGENTLIGEN BAST FRÅN TALL SOM ANVÄNDES FÖR ATT SPÄDA UT SPANNMÅL – I EN MORTEL, MEDAN HUSFAR SILAR MJÖL. (IVAR ALEKSANDER EKSTRÖM/VARKAUS MUSEUM)

LAURI KRISTIAN RELANDERS TID 1925-1931

- År 1926 hade Finland en socialdemokratisk minoritetsregering.
- Lapporörelsen, en högerradikal folkrörelse, ville begränsa kommunisternas och socialdemokraternas verksamhet.
- År 1930 förbjöds kommunisternas verksamhet genom de s.k. kommunistlagarna; kommunisterna fick inte rösta och deras tryckerier stängdes.
- Uppgången i levnadsstandarden avbröts av den världsomspännande ekonomiska depressionen som började 1929.
- I Finland kallades depressionen nödår. De svåraste åren var 1930-1933.
- Rådgivningsverksamheten tog sina första steg i städerna tack vare Mannerheims barnskyddsförbund och **Arvo Ylppö**.
- Rundradion började med sina radiosändningar 1926.
- Finland hade framgångar som idrottsnation; löparna **Paavo Nurmi** och **Ville Ritola** samt brottare som **Kalle Anttila** placerade Finland på världskartan.
- 28 000 finländare emigrerade till Nordamerika.

FÖR HUNDRA ÅR SEDAN DOG VART TREDJE BARN REDAN I SPÄDBARNÅLDERN.
NU HÖR RÅDGIVNINGSVERRSAMHETEN I FINLAND TILL DE BÄSTA I VÄRLDEN.
(MANNERHEIMS BARNSKYDDSFÖRBUND)

PEHR EVIND SVINHUFVUDS TID 1931-1937

- Demokratin i Finland stärktes och ekonomin utvecklades gynnsamt på 1920- och 1930-talet.
- **Svinhufvud** hade valts till president och han kuvade det högerradikala Mäntsäläupproret 1932.
- Finland närmade sig de nordiska länderna.
- Förbudslagen, som hade trätt i kraft 1919 och som förbjöd användningen av alkohol, hävdes 1933 och det statliga monopolbolaget OY Alko AB grundades.
- Boendestandarden var rätt anspråkslös. År 1930 hade nio bostäder av hundra toalett och två bostäder av hundra badrum. Under hälften av bostäderna hade tillgång till el.
- Bil- och busstrafiken utvecklades.
- Finland var ett lant- och skogsbruksdominerat land med 3,6 miljoner invånare.
- **Mannerheim** utsågs till fältmarskalk eftersom man var rädd för krig och började förbereda sig för det.

ALKOHOL SOM BESLAGTAGITS UNDER
FÖRBUDSTIDEN. (MUSEIVERKET)

KYÖSTI KALLIOS TID 1937-1940

- År 1937 fyllde Finland 20 år och hade den första s.k. **rödmylleregeringen**, uppbyggd kring centern och socialdemokraterna.
- Lagen om **folkpension** stiftades.
- Den 12 juni 1938 invigdes Olympiastadion. Finland hade beviljats sommar-OS 1940, men på grund av andra världskriget ordnades spelen inte.
- Efter det 105 dagar långa **Vinterkriget** (30.11.1939–13.3.1940) var Finland tvunget att underteckna tunga fredsvillkor dikterade av Sovjetunionen.
- Finland förlorade 10 procent av sin landareal till Sovjetunionen.
- Personförlusterna uppgick till 25 904 stupade och 43 557 sårade.
- Det gällde att hitta ett hem för de 420 000 evakuerade.

EVAKUERADE, 1939. (THÉRÈSE BONNEY, MUSEIVERKET)

RISTO RYTI, PRESIDENT UNDER KRISÅREN 1940-1944

- Försättningskriget mot Sovjetunionen utkämpades 25.6.1941-19.9.1944.
- Finland fick vapen, livsmedel, utrustning och trupper från Tyskland, och tyskarna fick tillstånd att anfälla Sovjetunionen via Finland under **operation Barbarossa**.
- Se den cirka fyra minuter långa videon om försättningskriget (på finska).
- Ryti ingick det s.k. Ribbentrop-avtalet med Tyskland i eget namn. På så sätt fick Finland tysk hjälp för att avvärja det ryska storanfallet på karelska näset.
- Ryti avgick och avtalet förföll. Finland började lösgöra sig från kriget.
- 93 000 stupade, 30 000 änkor, 50 000 föräldralösa barn.

MANNERHEIM OCH RYTI INSPEKTERAR TRUPPER I ENSO DEN 4 JUNI 1944. (WIKIMEDIA COMMONS)

▶ [HTTPS://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=TPNsoPRRPol](https://www.youtube.com/watch?v=TPNsoPRRPol)

MANNERHEIM LÖSGJORDE FINLAND FRÅN KRIGET UNDER SIN TID SOM PRESIDENT 4.8.1944- 8.3.1946

- Den 19 september 1944 slöts vapenstillestånd i Moskva.
- Till fredsvillkoren efter fortsättningskriget hörde att de tyska trupperna skulle tvingas ut ur Finland, vilket ledde till **Lapplandskriget** mot Tyskland.
- I Lappland fanns 213 000 tyska soldater samt hästar och motorfordon.
- När tyskarna retirerade brände de broarna och bosättningarna i Lappland. Invånarna i Lappland evakuerades till Sverige och södra Finland.
- I den slutliga freden förlorade Finland Petsamo och tvingades arrendera Porkkala som militärbas till Sovjetunionen.
- I fredsvillkoren ingick också ett tungt krigsskadestånd till Sovjetunionen, 300 miljoner US dollar.
- Finland förlorade Karelen, och de evakuerade karelarna omplacerades runt om i landet.
- Kommunisternas verksamhet legaliserades.
- Åren 1944–1947 hade de allierades kontrollkommission sitt huvudkvarter i hotell Torn i Helsingfors och övervakade att fredsvillkoren efterlevdes.
- I krigsansvarighetsrättegångarna dömdes bland annat den krigstida presidenten **Risto Ryti** till tukthus.

DE SOM EVAKUERATS FRÅN FINLAND GENOMGÅR EN IDENTITETSKONTROLL I HAPARANDA HÖSTEN 1944. (ROLLFOTO, MUSEIVERKET, HISTORISKA BILDSAMLINGARNA)

PAASIKIVIS BALANSGÅNG FÖR FREDLIG SAMEXISTENS 1946–1956

- Vapenstilleståndsavtalet ersattes av **Parisfreden** 1947.
- I utrikespolitiken tog man noggrant Sovjetunionens intressen i beaktande; länderna ingick vänskaps-, samarbets- och biståndsavtalet, **VSB-avtalet**.
- Finland återuppbyggdes; över 100 000 nya hem för de evakuerade, för frontveteranerna och för dem som förlorat sina hem.
- År 1948 blev skolmaten gratis.
- Man byggde industrianläggningar för att kunna betala krigsskadeståndet.
- Finland anslöt sig till Förenta Nationerna (FN) och Nordiska rådet (NR).
- Sovjetunionen återlämnade Porkkalaområdet 1956.

COCA COLA LANDSTEG I FINLAND I SAMBAND MED OS I HELSINGFORS 1952.
(OLYMPIA-KUVA OY, HELSINGFORS STADSMUSEUM)

URHO KEKKONENS 25 ÅR, 1956–1981

- Handeln med Sovjetunionen blomstrade.
- Finsk design blev världsberömd.
- Regelbundna televisionssändningar inleddes 1957. TV-apparater blev allmännare i hemmen på 1960-talet.
- Fem dagars och 40 timmars arbetsvecka infördes 1966.
- Flyttrörelsen från landsbygden till städerna accelererade på 1960- och 70-talet, och drygt 300 000 finländare flyttade till Sverige.
- Ungdomskulturen uppstod; rock, hippies, p-pillret.
- Miljörörelsen uppstod inspirerad av boken *Silent Spring*, miljögiftet DDT förbjöds på 1970-talet
- Studentradikalism och fredsaktivism uppstod.

DEMONSTRATIONSTÅG FÖR HÖGSKOLEDEMOKRATI PÅ VÄG FRÅN SENATSTORGET TILL RIKSDAGSHUSET 1970. (SIMO RISTA, HELSINGFORS STADSMUSEUM)

...URHO KEKKONENS TID, 1970-TALET

- År 1970 förlängdes VSB-avtalet med 20 år.
- År 1971 legaliserades homosexuellt umgänge.
- Det vänsterradikaliserade Tonårsförbundet (Teiniliitto) medverkade till att skolråd inrättades (1973–1985).
- Åren 1972–1977 införde Finland stegvis grundskolesystemet.
- Alkoholpolitiken liberaliserades; mellanöl fick säljas i butikerna.

ELEVER ÄTER I MATSALEN I LÅGSTADIET PIHLAJISTON ALA-ASTE 1979.
I HUVUDSTADSREGIONEN INFÖRDES GRUNDSKOLAN 1977.
(STEFAN BREMER, HELSINGFORS STADSMUSEUM)

MAUNO KOIVISTOS TID 1981-1994

- År 1983 förlängdes VSB-avtalet med 20 år.
- Datorer började finnas i hemmen och mobiltelefoner och cd-skivor blev vanligare.
- Den 26 april 1986 inträffade kärnkraftsolyckan i Tjernobyl i Ukraina.
- Berlinmuren föll 9.11.1989, Tyskland återförenades 3.10.1990.
- De baltiska länderna återfick sin självständighet 1990-1991.
- Sovjetunionen upplöstes i slutet av 1991.
- År 1992 kom Finland och Ryssland överens om att häva VSB-avtalet.
- Vid slutet av 1994 hade 11000 ingermanländare kommit som återflyttare till Finland.

MÄNNISKOR KLÄTTRAR ÖVER BERLINMUREN. (SUE REAM, WIKIMEDIA COMMONS)

MARTTI AHTISAARIS TID 1994–2000

- **Martti Ahtisaari** valdes till republikens president i det första direkta presidentvalet.
- **Riitta Uosukainen** blev Finlands första kvinnliga talman i riksdagen.
- Den 28 september 1994 förliste bilfärjan **Estonia** i Östersjön – 852 människor omkom.
- År 1994 höll Finland folkomröstning om EU-medlemskap. Medlemskapet understöddes av 56,9 procent av de röstande.
- År 1995 anslöt sig Finland, Sverige och Österrike till Europeiska unionen (EU).
- Riksdagen godkände lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor.
- År 1995 i Stockholm vann Finlands ishockeylandslag världsmästerskapet för första gången.
- År 1999 hölls det första europaparlamentsvalet i Finland, men endast 31,4 procent av de röstberättigade deltog.
- År 1999 kom **Vladimir Putin** till makten i Ryssland.

(PIXABAY)

TARJA HALONENS TID 2000–2012

- Finland fick sin första kvinnliga president, och den nya grundlagen trädde i kraft 1.3.2000.
- År 2001 fick homosexuella rätt att registrera sitt parförhållande.
- Den 11 september 2001 förstördes World Trade Center i New York i en terroristattack.
- År 2002 ersattes marken av euron.
- År 2002 rubbades den trygga vardagen i Finland av bombdådet i köpcentret Myyrmanni, sju omkom.
- Den 15 april 2003 blev **Anneli Jäätteenmäki** Finlands första kvinnliga statsminister.
- År 2006 vann **Lordi** Eurovisions-schlagerfestivalen, 90 000 samlades på salutorget för att fira.
- År 2007 förbjöds tobaksrökning i restauranger och kaféer.
- År 2009 fick **Martti Ahtisaari** Nobels fredspris.
- År 2010 slopades länen och deras verksamhet togs över av regionförvaltningsverk.
- År 2010 valde tidningen Newsweek Finland till världens bästa land utifrån levnadsförhållanden.

WORLD TRADE CENTER 11.9.2001
(WALLY COBETZ)

SAULI NIINISTÖS TID 2012—

FLYKTINGKRISEN I EUROPA (WIKIMEDIA COMMONS)

- se WWW.TPK.FI
- här hittar du olika händelser i historien: [HTTP://ITSENAISYYS100.FI/KRONOLOGIA/](http://ITSENAISYYS100.FI/KRONOLOGIA/) (på finska/engelska)
- andra internetkällor, t.ex. wikipedia